سمكۆ ئەحمەد: ئەنفال لەرزەیەك بوو تۆوی ترسی بۆیەكمجار لە دڵمدا رواند، ئێستاش قیژەی ئەو كەسانەی لە بێدەنگیدا زیندەبەچاڵ كران دێنە بەرگوێم. بیابانەكان بوونە ئەژدیها و منداڵە پێڵاو لاستیكەكانیش بوونە ئاسكی نێو جەنگەڵی پڵینگە برسیەكان

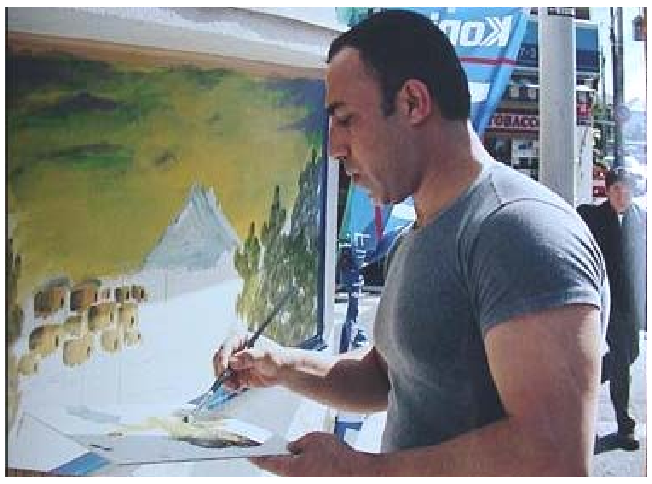

■ دیداری سۆران ئازاد

▪ كاتێك بە قووڵی لە تابلۆكانت ورد دەبینینەوە، دەبینین ئەو رەنگ و هێڵ و فیوگەرانە زادەی خەیاڵی فراوان و روانینی بێسنوورن. بەبروای تۆ هونەر تاچەند خۆ رزگاركردنە لە حەقیقەت؟ تۆ تاچەند لە هونەردا خۆت دۆزیوەتەوە؟

سمكۆ ئەحمەد: بەبروای من هونەر خۆرزگاركردن نیە لە حەقیقەت، بەڵكو دارشتنەوەی حەقیقەتە لە خەیاڵ و زهنی هونەرمەندەكەدا. من زیاتر لە هونەردا خۆم دۆزیوەتەوە هەتا لە ژیاندا. لەهونەردا من هەر منالەكەی گەرەكی رزگاریم. زەمەن گۆرانم لا دروست ناكات. كاتێك چاوم لە كانڤانسەكەم سەما دەكات، كاتێك دەستم ختوكەی رەنگەكان دەدات، من لەم سەردەمە نیم، بەڵكو لە جیهانی فەنتازیای خۆمدا دەژیم، جیهانێك خۆم دورستی دەكەم و خۆم رەنگی دەكەم، چۆنم بوێت وای دەهێنم و دەیبەم. وەك چۆن كەسانێك تەسەوریان بۆ خودا هەیە، كە جیهانی ئێمە بەدەستی ئەو دێت و دەروات، منیش دەبمە ئەو خودایە و جیهانێك بەئارەزووی خۆم دروست دەكەم. من ئەم جیهانەیەم پێخۆشترە هەتا جیهانەكەی دەرەوەی تابلۆكان. خۆشم ون نەكردووە لەم جیهانەمدا لەبەر ئەوە پێویست ناكات بەدوای خۆمدا بگەریچم و خۆم بدۆزمەوە.

▪ چیی وای لێكردوویت هەست بكەیت هێزێكی شاراوەی دیكە بۆ خولقاندنی جیهانێكی خەیاڵی هەیە؟ تەعبیركەری ئەو جیهانەش تەنها "هونەر و ئەدەب"ـە، ئایا دۆزینەوەی زمانی تەعبیركردن لەخود پێویستی بەوەیە هێزێك پاڵت پێوەبنێت؟ ئەو هێزە چی بوو وای لە تۆ كرد تابلۆ بكێشیت و شیعر بنووسیت؟ بەبروای تۆ هێزی شاراوەی "هونەر و ئەدەب" لە كوێدایە؟

سمكۆ ئەحمەد: وەك چۆن ئێمەی ئینسان بالآمان جیاوازە، ئاواش قووڵی ناخمان جیاوازە. لەناخی هەر یەكێكماندا جیهانێكی خەیاڵی هەیە، "خەونە، خۆشەویستیە، سێكسە، گەنجبوونەوەیە...هتد". هونەرمەند ئەو جیهانە فەنتازیایە بەرجەستە دەكات، كەلەدەست كەسی ئاسایی نایەت. من هەردەم حەزم كردووە چیرۆكەكانی ناخی خۆم بگێرمەوە و تەعبیریان لێبكەم، بۆیە من بە رەنگ و وشە كۆنێكشنی نێوان جیهانی ناوەوەی خۆم و جیهانی دەروەی خۆم دروست دەكەم. من لەهونەردا بەدوای ئازادیەكانی خۆمدا دەگەرێم، كەلە جیهانی دەروەدا لێم زەوت كرابوون یان زەوت كراون. شتە بڤەكان، قەدەغەكان، پر لەلەزەتەكان، ئەو شتانەی لەجیهانی دارێژراوماندا گەر بیكەین، لەوانەیە لەسەری بەرد باران بكرێین، بەڵام لە جیهانەكەی مندا لەسەری گوڵ باران دەكرێن.

▪ لە تابلۆی "ئاسمان دایكمە"دا دەلالەت لە ئازاری دایكەكان دەكەیت. تێروانینی تۆ بۆ دایك چییە؟

سمكۆ ئەحمەد: تابلۆی ئاسمان دایكمە، ئاسمان ئاوی زەوی دەدات و دایكمان شیرمان دەداتیّ و ژیان دروست دەكەن. من دایكم زۆر خۆش دەوێت. دایكم رەمزی هێز و میهرەبانی بوو لە ژیانمدا. كاتێك باوكم كۆچی ئەبەدی كرد، دایكم تەنها 29 ساڵ بوو لەگەڵ 7 منداڵدا ژیانێكی خۆشمان هەبوو هەتا رۆژی 2008/4/4، كە جادەی سالم و شۆفێرێكی منالّی بیّ مۆڵەتی بێهەست لەوڵاتێكی بیّ یاسا و بێرەحم بریاریاندا نەگاتە ئەو بەری جادەكە لەساڵی 1968ەوە شاهیدی خەونەكانین. خەونەكانیان كوژاندەوە بۆ ئەبەد. گەورەیی دایك لە تابلۆ و وشە زۆترە.

▪ لە ماڵپەرە تایبەتیەكەدا چاوپێكەوتن و نوسینی میدیاكانی بیانی بەتایبەتی میدیاكانی وڵاتی ژاپۆن لەبارەی تۆ و كارە هونەریەكانتەوە دەبینین، بەڵام لە

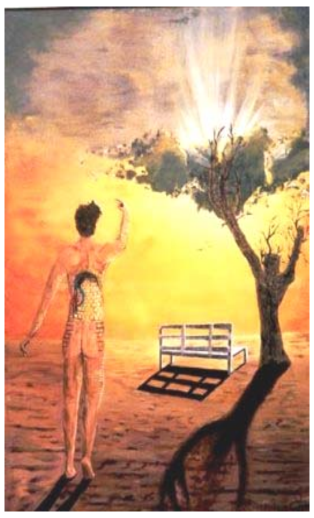

میدیا كوردیەكان كەمتر، تۆ ئەمە بۆچی دەگەرێنیتەوە؟ تێروانینی تۆ میدیا كوردیەكان چییە؟

سمكۆ ئەحمەد: میدیا كوردیەكان جاریّ هەرزەن، لای خۆمان سیاسەت هونەری بۆگەن كردووە، لەگەڵ رێزمدا بۆ هەندێك گۆڤار و بڵاوكراوە، كە ئەوانیش چالێنج دەكەن بۆ راگرتنی نرخی هونەر. لەوانەیە لە ژاپۆندا لەژمارە دانیشتووانی هەموو كوردستانی گەورەش زیاتر خەڵك بەكارەكانمەوە ئاشنا بووبن، بەڵام لای خۆمان ئەو بایەخەم نەدیوە. پێم وابێت دووریم بووە لە حیزب و پارتە دەستەڵات دارەكانەوە. هەر واشم پیّ باشە، كەبەكەسێكی ئازاد بمێنمەوە. ژیان وا پر ماناترە. ئەوەشت لەبیر نەچێت گەر چاوپێكەوتنێكی تەلەفزیۆنی یابان بكەیت بەئاسانی دەگەیتە 130 ملیۆن بینەر، من لەرێی خودی خۆم و چالاكییە هونەریەكانمان كوردستانم بەرەنگەكەی بەهەشت گەیاندۆتە یابان. ئەوا ئەركی سەرشانی نەوەی ئێمەیە.

▪ تۆ چەند تابلۆیەكت هەیە لەسەر جینۆسایدی ئەنفال. ئەنفال وەك جینۆسایدێك تاچەند كاری لە خەیاڵەكانت كردووە؟ خوێندنەوەی تۆ بۆ ئەنفال چییە؟

سمكۆ ئەحمەد: ئەنفال لەبەردەم لووتی گەنجێتیمدا روویدا، لەرزەیەك بوو تۆی ترسی بۆیەكمجار لە دڵمدا رواند. ئێستاش قیژەی ئەو كەسانەی لە بێدەنگیدا زیندەبەچاڵ كران دێنە گوێم. بیابانەكان بوونە ئەژدیها و منالە پێڵاوە لاستیكەكانیش بوونە ئاسكی نێو جەنگەڵی پڵینگە برسیەكان. من هەردەم وا هەست دەكەم ترسنۆكی ئێمەش لەو كاتەدا بەشێكە لەو تاوانە. حەز دەكەم بە تابلۆكانم پاداشتیان بدەمەوە، چونكە دەكرا من و تۆش ژمارەیەك بوونایە لە ژمارەكانی ئەنفال. چونكە گەر ئەوان تاوانێكیان هەبووبێت كە كورد بوون، ئێمەش ئەو تاوانەمان هەبووە. ئەو وڵاتەی ئێمە هەمان بوو چەند بۆگەن بوو، وەكو تابلۆیەكی زەیتی وابوو هەتا دوور نەكەوتمەوە هەموو تابلۆكەم نەدی. خوێندنەوەی من بۆ ئەنفال هەر ئەنفالە. ئەنفالەكەی ناو كتێبە پیرۆزەكە و ئەنفالەكەی سەدام بۆگەنیان مێژوو كاس دەكات.

▪ تۆ بۆ كاری خێرخوازیی رووت كردۆتە چەند وڵاتێك لەوانە "سیرالیون و ئەفریقا و كۆسۆڤۆ و ئەلبانیا و ئەفگانستان و پاكستان" وەك خۆشت ئاماژەی پێدەدەیت ژیان لەویّ وا رسكاوە بە ئازار كەئەستەمە لێكیان جیا بكەینەوە. ئامانجت چیبوو لەو كارە خێر خوازیانەت؟

سمكۆ ئەحمەد: بەرێز كاك سۆران من لەگەڵ رێكخراوی شنە بای ئاشتی یابانی كار دەكەم و لەگەڵ ئەوانیشدا هاتووم بۆ یابان، من وەك ئەندازیارێكی مەدەنی هاوكاری ئاوارەكان دەكەم لە دیزاینی كامپ و قوتابخانە و جادە بان..... لای من مرۆڤ سەرەكیە نەك نەتەوە، لە هەموو شوێنیّ ئاسمان شینە، من لەو زەویە حەزینانەی كەبۆیان دەچم، هەست بەوە دەكەم ئازارەكان یەك شتن، بەڵام زمانی تەعبیرەكان جیاوازن، ئامانجی من لەو وڵاتانەی بەخۆبەخش كارم تیا كردوون تەنها لایەنە مرۆڤایەتیەكەی كە كامەرانی بە رۆحم دەدات.

▪ ئەگەر ئەدەبی كوردی چ شیعر و چ چیرۆك و رۆمان كەم و زۆر بووبێتە جێگای رەخنە و لێكۆڵینەوە، بەڵام هونەری شێوەكاری زۆر بە دەكمەن قسەی لێوەكراوە. ئایا تۆ هۆكارەكەی بۆچی دەگەرێنیتەوە؟ ئایا پێت وایە قسەكردن لەبارەی ئەو هونەرەوە زەحمەتر بێت لە هی شیعر و چیرۆك و رۆمان؟

سمكۆ ئەحمەد: لای ئێمەی كورد ئەدەب و شیعر مێژوویەكی زووتری لەهی شێوەكاری هەیە. پێم وانیە نوسین لەبارەی شێوەكاریەوە هێندە گران بێت، چونكە شێوەكاری تاقە بواری هونەرە، كەپێویستی بە وەرگێران "ترجمە" نیە. باشترین جۆری هونەرە یان ئارتە، كە بائاسانی بگاتە گەلانی تر، من نوسین و وێنە كێشانم پێخۆشە. هونەرمەند دەتوانێت تابلۆیەك بە وشە بكێشیّ و لەهەمانكاتدا دەتوانێت چیرۆكێك یان هۆنراوەیە بە رەنگەكان بكێشێت.

▪ تێكەڵكردنی مرۆڤ و شتەكان، بەمانایەكی دیكە تێكەڵكردنی گیاندار و بێگیان، یەكێكە لە تایبەتمەندیەكانی كارە هونەریەكانت، كەهەمان ستایل لای كاروان كاكەسووریش هەیە بەتایبەتی لە رۆمانی "مامزێر"دا. تۆ ئەم لێكچوونە بۆچی دەگەرێنیتەوە؟ لات وایە بیركردنەوەی قووڵی تۆ و كاروان بەو ئەنجامەی گەیاندوون؟

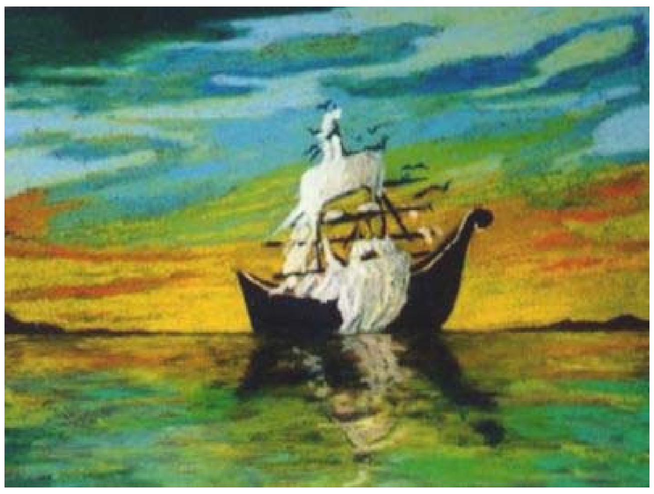

سمكۆ ئەحمەد: من ئەو رۆمانەی كاك كاروانم نەخوێندۆتەوە جاریّ، بەڵام ئێستا حەز دەكەم بیخوێنمەوە بزانم ئەو لێكچوونە چییە كە كاك سۆران هەستی پێكدرووە. لای من ئینسان بەشێكی رووداوەكانی ناو تابلۆكانمن، هەردەم لە سەحرای خەیاڵمدا خۆم وەك ئادەم بەدوای ئادامێكی تردا دەگەرێم، خۆم لە تابلۆكاندا هەم، بەڵام نابیندرێم. تەنها خۆم هەست بەو مەوقیعیەتەی خۆم دەكەم، شتەكان تەواوكەری چیرۆكەكانمن، تایە رەمزی زەمەنە، كە هەردەم لە دەوران دایە، منالە جل سوورە پانتۆڵ شینەكەی رەمزی بەرائەت و هەڵگری پاشەرۆژن. هەرگیز دەم و چاوی نیشان نادات. لە تابلۆیەكدا میز دەكاتە قودەی ئەنفالچیەك لە قەبرستانی سەحرادا، لەلایەك تایەكەی پێیە سەیری حاجی لەقلەقەكەی سەر شێخەڵا دەكات، كەلەجەنگی ناوەخۆدا كوژرا، لەلایەك سەیری دیمۆنیستەرە شینە لانی حامیەكە دەكات و سەیری خۆری باوەشی شاعیر ئەبوبەكری عەلی دەكات.

▪ دەكرێت بە پرسیارێكی هەمیشە دووپاتبووەوە دەستپێبكەم وبپرسم (سمكۆ ئەحمەد كێیە؟)

سمكۆ ئەحمەد: من سمكۆ ئەحمەد لەساڵی 1970 لە سلێمانی لەدایكبووم، لەساڵی 1996 لەسەرەتایی كاری هونەریم رومكردە وڵاتی ژاپۆن و لەویّ نیشتەجێی بووم، خاوەن بروانامەی "ماجستر لەبواری ئەندازیاری و مەدەنی زانكۆی تۆكیۆ" و "دبلۆما لە جاپۆنۆلۆجی لە پەیمانگای تۆكیۆ بۆ زمان" و "دبلۆما لە هونەری كالیگرافی یابانی لەپەیمانگای هونەری MIFA لە تۆكیۆ" و "بەكالۆریۆس لەبواری ئەندازیاری مەدەنی لەزانكۆی سەلاحەدین"م. جگە لەمە ئەندامی "دەستەی هونەری جالا لە ژاپۆن، لێپرسراوی بەشی شەرقلئەوسەت و ئەمەریكای لاتین، بۆ (جالا بینالّی) لەهۆڵی میترۆپۆلیتان لە تۆكیۆ" و دامەزرێنەری" چیرمانی كۆمەڵەی هونەری باران"م.

▪ سوپاس بۆ ئەم گفتووگۆیە و دوا پەیام و بەرنامەی داهاتووت چییە؟
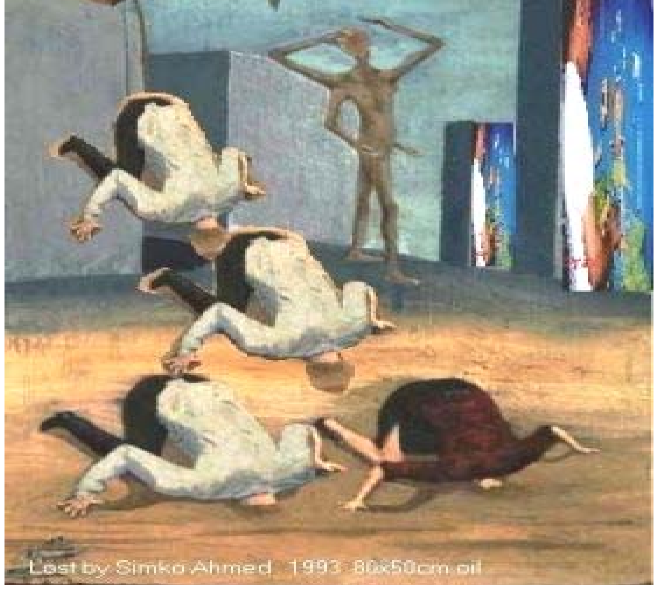
سمكۆ ئەحمەد: پەیامم؟ هیوادارم نموونەتان زیاتر بێت و زۆر نالیستی مۆدێرن و دوور لە ختوەكە سیاسیەكان لە كوردستاندا گەشە بكات. لەبارەی چالاكیی ئایندەم، ئێستا سەرقاڵی رێكخستنی جالا بینالّم" یابان، ئاسیا، ئەفریقا، ئەمەریكای لاتین، ئەمەریكای ئارت و ئەسۆشیسشین" لە هۆڵی میترۆپۆلیتان لە تۆكیۆ، دەبێت جگە لە كارەكانی خۆم كاری 30 هونەرمەندی كورد و ئەمەریكای لاتین هەڵبژێرم تا بەشدار بن تێیدا. هەروەها لە لەندەن سەرقاڵی پێشنەگایەكی تایبەتی خۆمم، جاریّ بریاری كات و شوێنم نەداوە■